

RIIGIKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE NOVEMBER 2023

KRIMINAALKOLLEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
02.11.2023	1-22-1988/70	<p>Alaealise kannatanu täiendav küsitlemine kohtumenetluses</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas kriminaalasjas nr 1-22-1988 tehtud otsuses alaealise kannatanu täiendavat küsitlemist kohtumenetluses. Kohus tõi välja, et riigil on kohustus vältida kuriteo ohvriks langenud lapsele lisakannatuste põhjustamist kriminaal- ja kohtumenetluses. Seetõttu saab alaealist kannatanut, kelle kohtueelses menetluses antud ütlused on KrMS § 290¹ lg 1 p 2 alusel tõendina vastu võetud, kohtus küsitleda vaid täiendavate asjaolude kohta. Täiendav asjaolu KrMS § 290¹ lg 2 tähenduses ei ole piiratud tõendamiseseme asjaoludega.</p> <p>Taotluse alaealise kannatanu täiendavaks küsitlemiseks võivad esitada nii pooled kui ka kannatanu või tema esindaja. Taotlus peab olema põhjendatud. Taotlust lahendades tuleb kohtul hinnata täiendavate asjaolude esinemist, alaealise kaitsevajadust ja kaaluda erinevate osapoolte huvisid. Siiski olukorras, kus varem üle kuulatud alaealine kannatanu soovib ise kohtus ütlusi anda ning kohtu hinnangul esinevad ka täiendavad asjaolud, saab kannatanu küsitlemisest keelduda vaid kaalukatel põhjustel.</p> <p>Kui kohus keeldub alaealise kannatanu täiendavast küsitlemisest, tagab menetlusõigus kannatanule õiguse olla ära kuulatud võimalusega avaldada oma arvamust kohtuvaidlustes ning väljendada oma seisukohta apellatsiooni esitades.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
02.11.2023	4-22-4139/41	<p>Kustunud karistuste arvestamine karistuse mõistmisel; VTMS § 62 lg 4</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas vääртеoasjas 4-22-4139, et kohus saab isikule karistuse mõistmisel eripreventiivsete kaalutluste all arvestada ka karistusregistrist kustutatud karistusi. Ehkki üldjuhul on karistust mõistes asjakohane tugineda esmajoones teo toimepanemise ajaks kustumata karistustele, ei ole siiski välistatud võimalus võtta karistatavat iseloomustava teabena arvesse ka juba selleks ajaks arhiveeritud karistusandmeid.</p> <p>Samuti selgitas kriminaalkolleegium, et VTMS § 62 lg 4 sätestab menetlusosalisele õiguse saada taotluse esitamise korral kohtuväliselt menetlejalt menetlusedokumendi või</p>

		<p>väärteotoimiku täielik koopia. Säte võimaldab koopiate väljastamist ka digitaalselt, nt e-toimiku kaudu või e-postiga.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
07.11.2023	1-22-7792/21	<p>KrMS § 126¹⁶ lg 1 alusel toimuva määruskaebemenetluse piirid ja jälitustoimingut lubava kohtumääruse põhjendamisele esitatavad nõuded</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-22-7792 tehtud lahendis, et jälitustoimingu loa peale esitatud määruskaebust lahendav ringkonnakohus on pädev lahendama asja kaebuse piiridest väljudes, kui tal tekib kahtlus, et jälitustoimingu eelduste või kuriteokahtluse tuvastamisel on rikutud oluliselt kriminaalmenetlusõigust või kohaldatud isiku olukorda raskendades väärtalt materiaaloigust. Samuti märgiti, et jälitustoimingut lubava kohtumääruse põhjendamiskohustuse saab lugeda täidetuks, kui kohus põhjendab lühidalt ja arusaadavalt, missuguste konkreetsete prokuratuuri taotluse selgelt ja hästi argumenteeritult esitatud seisukohtadega ta nõustub.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
09.11.2023	4-23-270/23	<p>ÜTS §-s 87 sätestatud väärteokoosseisu subjekt/juriidilise isiku pädev esindaja</p> <p>Kriminaalkolleegium selgitas väärteoasjas nr 4-23-270 tehtud otsuses, et ühistranspordiseaduse (ÜTS) §-s 87 kirjeldatud rikkumise saab toime panna iga isik, kes korraldab seaduses ette nähtud dokumentideta tasulist sõitjatevedu. Samuti märkis kolleegium, et KarS § 14 lg 1 kohaselt on juriidilise isiku pädev esindaja niisugune isik, kes täitis tegu toime pannes enda tööülesandeid ja tegi seda oma töökohustuste piires.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
15.11.2023	1-20-5419/80	<p>Kriminaalmenetlusõiguse oluline rikkumine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium leidis kriminaalasjas nr 1-20-5419, et kohtumääruse resolutiivosa mitte vastavus põhiosa järeldeste tähendab kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 339 lg-s 2 nimetatud kriminaalmenetlusõiguse olulist rikkumist.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.11.2023	1-23-3265/8	<p>Süüdistuskohustuskaebuse läbi vaatamata jätmise vaidlustamine</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas asjas nr 1-23-3265 tehtud määruses, et Riigiprokuratuuri sellise määruse peale, millega on süüdistuskohustuskaebus jäetud läbi vaatamata, võib esitada ringkonnakohtule kaebuse ka advokaadi vahendusega.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
24.11.2023	1-23-691/37	<p>Süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamine: menetleja vastutab tagastatavalt teabekandjalt andmete õigusvastase kustutamise eest</p> <p>Kokkuleppemenetluses tehtud süüdimõistva otsuse kohaselt tuli asitõendina ära võetud sülearvuti ja mobiiltelefon süüdimõistetule tagastada, kustutades nendest enne kohtu määratud failid. Menetleja kustutas kõik teabekandjatel olnud andmed. Kaebaja taotles süüteomenetluses tekitatud kahju, s.o kustutatud andmete arvatava taastamise kulu hüvitamist.</p> <p>Riigikohtu kriminaalkolleegium leidis, et kustutades teabekandjalt kõik andmed, ei täitnud menetleja KrMS § 125 lg-st 3 tulenevat kohustust tagada asitõendite säilimine. Kolleegiumi hinnangul pole andmete kustutamise kahjulik tagajärg teabekandja väärtuse vähenemine, vaid kulutused, mida isik peab endise olukorra saavutamiseks tegema ning jaatas kaebajale andmete õigusvastase kustutamisega kahju tekkimist.</p> <p>Kolleegium leidis, et mobiiltelefoni andmete kustutamise osas vabaneb menetleja vastutusest. Seade oli lukustatud ning kaebaja salasõna menetlejale ei avaldanud. Pooled</p>

		leppisid andmete kustutamises eraldi kokku, seega pidi kaebaja arvestama võimalusega, et kohtuotsuse täitmise käigus kustutatakse mobiiltelefonist kõik andmed. Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
27.11.2023	1-20-3101/85	Euroopa Inimõiguste Kohtult nõuandva arvamuse küsimine Riigikohus otsustas taotleda Euroopa Inimõiguste Kohtult nõuandvat arvamust järgmistes küsimustes: 1) kas õigeksmõistmisena EIÕK protokoll nr 7 artikli 4 lõike 1 tähenduses on käsitatav ka prokuratuuri selline määrus, millega pärast kuriteokahtluse asjaolude ja neid puudutavate tõendite sisulist hindamist lõpetatakse kohtueelne kriminaalmenetlus põhjusel, et prokuratuuri arvates ei ole kahtlustatav tegu toime pannud või ei vasta tema tegu kuriteo tunnustele? 2) kui vastus eelmisele küsimusele on jaatav, siis kas selline prokuratuuri määruse vormis tehtud õigeksmõistmine on EIÕK protokoll nr 7 artikli 4 lõike 1 mõttes lõplik, kui menetlusosalised ei saa määrust enam vaidlustada, kuid seadus annab kõrgemalseisvale prokurörile kuni kuriteo aegumistähtaja möödumiseni õiguse tühistada kriminaalmenetluse lõpetamise määrus omal algatusel? Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
28.11.2023	1-17-6026/55	Karistusjärgne käitumiskontroll Riigikohtu kriminaalkolleegium selgitas kriminaalasjas nr 1-17-6026 tehtud määruses, et karistusjärgse käitumiskontrolli regulatsioon allub KarS §-s 5 sätestatud karistusseaduse ajalise kehtivuse reeglistikule. Seetõttu tuleb karistusjärgset käitumiskontrolli kohaldada üldjuhul KarS § 87 ¹ selle redaktsiooni alusel, mis kehtis teo toimepanemise ajal. Erandiks on olukord, kui hilisem seadus leevendab isiku olukorda (KarS § 5 lg 2). Karistusjärgse käitumiskontrolli reeglites tehtud muudatustel, mis halvendavad isiku olukorda, tagasiulatuvat jõudu ei ole (KarS § 5 lg 3). 1. oktoobril 2022 jõustunud KarS § 87 ¹ lg 2 ¹ avardas karistusjärgse käitumiskontrolli kohaldamise võimalusi, lubades erinevalt seaduse varasemast redaktsioonist seda teha ka nende isikute suhtes, kellel alalist elukohta pole. Järelikult on tegemist isiku olukorda halvendava seadusega, mida KarS § 5 lg 3 järgi tagasiulatuvalt kohaldada ei saa. Lisaks juhtis kolleegium tähelepanu sellele, et seadusandja ei ole tagasiulatuva jõu keelu omistamisel piirdunud ainult selliste normidega, mis tunnistavad teo karistatavaks või raskendavad karistust. See järeldeb KarS § 5 lg 3 sõnastusest, mille kohaselt puudub tagasiulatuv jõud ka sellisel seadusel, mis halvendab isiku olukorda <i>muul viisil</i> . Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
29.11.2023	1-22-4785/46	Riigikohtu lahend kassatsioonimenetluses Asjas nr 1-22-4785 tehtud otsuses kordas kriminaalkolleegium varasemas praktikas väljendatud seisukohti, mis puudutavad: a) <i>tõendite vahetu uurimise nõuet apellatsioonimenetluses</i> ; b) <i>kassatsioonikohtu volitusi</i> . Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
30.11.2023	1-21-3985/54	Karistusjärgne käitumiskontroll Riigikohtu kriminaalkolleegium kordas kriminaalasjas nr 1-21-3985 tehtud määruses, et karistusjärgse käitumiskontrolli regulatsioon allub KarS §-s 5 sätestatud karistusseaduse ajalise kehtivuse reeglistikule. Sellest tulenevalt ei saa 1. oktoobril 2022 jõustunud KarS § 87 ¹ lg-t 2 ¹ , kui isiku olukorda halvendavat seadust, tagasiulatuvalt kohaldada. Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .

TSIVIILKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
08.11.2023	2-21-18920/34	<p>Omandiõiguse rikkumine negatiivse mõjutuse (heki varjava mõjutuse) korral</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium lahendas vaidlust, kus hageja taotles tema kinnisasjaga piirnevatel kostjate kinnisasjadel asuva heki kui väidetavalt hageja kinnisasja varjava mõjutuse kõrvaldamist (alternatiivselt selle kasvu piiramist). Kolleegium selgitas, et negatiivse mõjutuse (heki varjava mõjutuse) korral saab olla tegemist omandiõiguse rikkumisega AÕS § 89 tähenduses üksnes juhul, kui negatiivne mõjutus oluliselt kahjustab kinnisasja omaniku võimalust oma kinnisasja kasutada. Kahjustatud kinnisasja omanik saab nõuda kahjustava varjava mõjutuse kõrvaldamist üksnes erandlikel juhtudel, st kui ta tõendab, et mõjutusega kaasnevad talle talumatud tagajärjed. Eelduslikult saab lugeda kahjustatud kinnisasja omaniku jaoks talumatuks tagajärge, kui mõjutus on kestuselt ja ulatuselt niivõrd intensiivne, et põhjustab aastaringse varjutuse faktiliselt pea kogu kinnisasjal.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
08.11.2023	2-20-2851/30	<p>Kinnisasja enampakkumisel osalemise tagatisraha kokkuleppe vorminõue</p> <p>AÕS § 119 lg 1 järgi peab tehing, millega kohustatakse omandama või võõrandama kinnisasja, olema notariaalselt tõestatud. Kinnisasja omandamise kokkulepe ei piirdu kitsalt üksnes kinnisasja omandamise otsest kohustust sisaldava müügilepinguga või sellise müügilepingu sõlmimisele eelneva eellepinguga VÕS § 33 mõttes, vaid vorminõude eesmärk on kaitsta pooli järelemõtlematult ja notari selgitusteta kinnisasja omandamisega või võõrandamisega seotud siduvate kohustuste võtmise eest ka muud liiki kokkulepete puhul, mille eesmärk on survestada pooli mh varaliselt ebasoodsa tagajärje ähvardusel tegema kinnisasja omandamise või võõrandamise tehingut. AÕS § 119 lg 1 tähenduses kinnisasja omandama või võõrandama kohustava tehinguna tuleb mõista igasugust võlaõiguslikku kohustust, mis on kasvõi kaudselt suunatud sellele, et muuta konkreetse kinnisasja senist kuuluvust (omandit) ehk tuua kaasa kinnisasja omandi üleminek seniselt omanikult uuele omanikule. Selliseks kokkuleppeks saab olla ka enampakkumise korraldaja ette nähtud tingimus, et osalejad peavad enampakkumisel osalemiseks tasuma tagatisraha, mis jäetakse tagastamata, kui müügilepingut ei sõlmita. Vältimaks sellelaadsete tagatisraha kokkulepete tühisust saab enampakkumise korraldaja kaasata enampakkumise korraldamisse notari. Näiteks on võimalik enampakkumise kutses informeerida pakkujaid, et ostupakkumus tuleb teha notariaalselt tõestatud vormis ning ka müüja saab nõustumuse anda või teha uue pakkumuse notariaalselt tõestatud vormis.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
08.11.2023	2-23-4084/11	<p>Äriregistrisse kande tegemise õigusliku aluse väljaselgitamine</p> <p>Riigikohus selgitas registriasjas, et kande tegemisel äriregistrisse tuleb eristada kande tegemise õiguslikke aluseid. Kui kandeavalduse pinnalt on ebaselge, kas avaldaja taotletud kannete alus on tema avaldus, kohtulahend või peaks selle tegema registripidaja omal algatusel (ÄRS § 33), siis peab registripidaja selgitama välja, millistele asjaoludele soovib avaldaja kandeavalduse alusena tugineda, ja andma tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Kolleegium leidis, et kui avaldaja soovib tugineda sellele, et registrikaardile märgitud juhatuse liikmete ametiaeg on lõppenud tähtaja saabumise tõttu ja nende ametiaega ei ole pikendatud või neid uuesti valitud, võib see olla alus nende juhatuse liikme kohta tehtud kannete kustutamiseks. Sellise kande tegemiseks ei piisa avaldaja kinnitusest, et juhatuse liikme ametiaeg on lõppenud ja kanne on muutunud ebaõigeks. Kolleegiumi hinnangul on avaldusele vaja lisada ametiaja lõppemist kinnitavad dokumendid. Kui aga ametiaja</p>

		<p>lõppemist kinnitavad dokumendid on registripidajale juba varem esitatud (nt juhatuse liikme valimise otsus koos protokolliga, osaühingu põhikiri), siis piisab ka nendele viitamisest.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
13.11.2023	2-21-4820/61	<p>Hagi tagamise lubamatus õigussuhte väliselt</p> <p>Riigikohus kordas üle varasema seisukoha, mille kohaselt ei saa hagi tagada vaidlusaluse õigussuhte väliselt. See tähendab, et taotletud hagi tagamise abinõu peab kuuluma hagi esemeks oleva vaidlusaluse õigussuhte esialgse reguleerimise alla. Kolleegium selgitas hagi tagamise tühistamise kontekstis, et hagiavalduse sooritusnõuded ja maakohu otsuse resolutsioon nende nõuete osas ei ole täidetav ega kooskõlas TsMS § 442 lg 5 teise lausega. Sooritusnõue peab olema selline, et hagi rahuldamise korral oleks võimalik otsust ka täita, st haginõudele esitatakse samad kriteeriumid, mis kohtuotsuse resolutsioonile. Hagi rahuldades peab kohus suutma piiritleda, millistest rikkumistest peab kostja edaspidi hoiduma. Kolleegium leidis, et hageja sooritusnõuded ei olnud esitatud kujul õiguslikult perspektiivikad, mistõttu ei ole hagi tagamine TsMS § 381 lg-st 2 tulenevalt lubatud.</p> <p>Samuti kordas Riigikohus varasemat seisukohta, et kui hageja esitab avalduse õiguslikult perspektiivitute haginõuete tagamiseks, ei ole tegu hagi tagamise avalduse puudusega, mille tõttu peab kohus määrama tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, vaid hagi tagamise avaldus tuleb jätta rahuldamata.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
15.11.2023	2-22-9401/29	<p>Jõustunud kohtulahendi täitmise objektiivse võimatuse vastuväide täitemenetluses</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium lahendas vaidlust, milles jõustunud kohtulahendiga oli kohustatud täitemenetluse võlgnikku avama oma korteris sissenõudja korterit veega varustava toru kraan ning võlgnik väitis, et seda kraani ei olnud tema korteris juba varasema kohtuvaidluse ajal. Kolleegium selgitas, et kuigi üldjuhul on jõustunud kohtulahendi (sund)täidetavuse toime kõrvaldamise võimalused õiguskindluse ja õigusrahu huvides piiratud, võib olla hea usu põhimõttega vastuolus sissenõudja tuginemine vastavale TMS § 221 lg 2 järgsele piirangule. Seda olukorras, mil võlgnikule võidakse kohtulahendi täitmata jätmise eest määrata korduvalt sunniraha. Täitmise objektiivset võimatust peab olema sellisel juhul lubatud tuvastada TMS § 221 lg 1 hagi alusel, isegi kui täitedokumentiks on jõustunud kohtulahend.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
15.11.2023	2-22-4432/27	<p>Menetlusedokumentide kättetoimetamine postkasti panekuga</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium lahendas tsiviilasja, milles vaieldi selle üle, kas menetlusedokumentide saab lugeda menetlusosalisele kättetoimetatuks selle jätmisega tema elukohas asuvasse postkasti. Kolleegium selgitas, et enne 1. jaanuari 2022 oli võimalik jätta menetlusedokumentide saaja postkasti pärast kaht kättetoimetamiskatset, kui dokumenti oli proovitud isikule isiklikult üle anda vähemalt kahel korral oluliselt erinevatel kellaaegadel vähemalt kolmepäevase vahega, kusjuures dokumenti võis panna postkasti samal kuupäeval kohe, kui toimus vähemalt teine ebaõnnestunud isiklikult kättetoimetamise katse. Alates 1. jaanuarist 2022 muudeti TsMS § 326 lg-t 2 selliselt, et menetlusedokumentide on võimalik kätte toimetada postkasti jätmisega juba esimese kättetoimetamiskatse järel. Kolleegium asus seisukohale, et kuna ükski säte ei reguleeri menetlusedokumentide kättetoimetamist postkasti panekuga täpselt, ei ole menetlusedokumentide kättetoimetajal kohustust üritada dokumenti üle anda kindlatel nädalapäevadel või kellaaegadel või arvestada saaja võimalike töökohustuste, eluviiside vms asjaoludega.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
17.11.2023	2-20-18112/35	<p>Kolmandat isikut kaitsev leping</p> <p>Tellijast hageja nõudis kostjast alltöövõtjalt töö parandamiseks vajalike mõistlike kulutuste hüvitamist VÕS § 646 lg 5 alusel või alternatiivselt kahju hüvitamist VÕS § 115 lg 1 ja § 81</p>

		<p>Ig 2 alusel. Riigikohus analüüsis, millal on VÕS § 81 Ig-s 1 sätestatud eeldused kahju hüvitamiseks täidetud. Riigikohus selgitas, et hageja kui kolmanda isiku nõue võlgniku (alltöövõtja) vastu võib olla asjakohane, kui kolmandal isikul puuduvad muud adekvaatsed võimalused oma asjassepuutuvate huvide kaitseks. Kui kolmas isik saab samadel asjaoludel põhineva sama sisuga nõude esitada enda lepingupoole (peatöövõtja) vastu, ei ole võimalik VÕS § 81 Ig-le 1 tuginedes esitada nõuet alltöövõtja vastu. Samas ei ole välistatud, et tellija ja alltöövõtja vahel on sõlmitud leping kaudse tahteavalduse väljendamisega TsÜS § 68 Ig 3 ja TsÜS § 75 Ig 1 kohaselt.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
22.11.2023	2-21-18998/42	<p>Korteriomaniiku nõue eriomandi kokkuleppe muutmiseks vajalike tahteavalduste andmiseks</p> <p>Riigikohus selgitas lahendis, et kuigi üldjuhul ei nõua iga muudatus eriomandite ulatuses ka kaasomandi mõtteliste osade suuruse muutmist, ei tohiks korteriomaniikule kuuluva kaasomandi mõttelise osa suurus siiski oluliselt erineda vastava korteriomandi eriomandi pindala proportsioonist eriomandite kogupindalasse. Seega tuleb eriomandite ulatust kaasomandi osa arvel muutes üldjuhul muuta ka kaasomandi mõtteliste osade suurust; niisamuti peab korteriomanikele olema sel juhul ette nähtud rahaline hüvitis omandikaotuse eest. Vastasel juhul võib selline muudatus kahjustada ülemäära korteriomaniiku õigustatud huve, mistõttu ei saa temalt ka sellise kokkuleppe sõlmimiseks tahteavalduse andmist nõuda.</p> <p>Lisaks selgitas Riigikohus, et kohus saab avaldust kõnealuses tahteavalduse andmise nõudes menetleda üksnes juhul, kui see on esitatud kõigi korteriomanike vastu, kes ei ole avaldaja soovitud kokkuleppe sõlmimisega nõus.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
24.11.2023	2-21-13098/50	<p>Tarbijakrediitiasjade lahendamine</p> <p>Riigikohus selgitas kohtute rolli tarbijakrediitiasjade lahendamisel sõltumata menetlusliigist. Olulise põhimõttena tõi kolleegium välja, et kohus peab ka tarbija sellekohaste vastuväideteta kontrollima, kas leping kehtib. Lepingu kehtivuse kontrollimiseks peab kohus kontrollima, kas tarbijale antud krediidi kulukuse määr ehk laenu kogukulu tarbijale on seadusega kooskõlas, st ei ületa Eesti Panga viimati avaldatud määrat enam kui kolm korda. Vastasel juhul on leping tühine. Samuti on kohtul kohustus kontrollida, kas laenuandja on järginud vastutustundliku laenamise põhimõtet ehk omandanud teabe, mis võimaldaks hinnata, kas tarbija on krediivõimeline ning tarbija krediivõimelisust saadud teabe põhjal ka hinnanud. Nii krediidi kulukuse määrat kui vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimist peab tõendama krediidiandja ja selle tõendamata jätmisel saab kohus hagi rahuldada maksimaalselt vaid laenusumma ja sissenõutavaks muutunud viivise osas. Samuti selgitas kolleegium, et eelmainitud tõendamiskoormis on hagejal ka juhul, kui tarbija on andnud talle võlatunnistuse.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
29.11.2023	2-20-6161/108	<p>Kaasomandis oleva korteriomandi jagamine korteriomanditeks</p> <p>Riigikohtu menetluses olnud tsiviilasjas olid kaasomandis oleva korteriomandi mõlemad omanikud esitanud teineteise vastu kaasomandi lõpetamise nõude ja palunud jagada asja nende vahel reaalsades. Poolte eesmärk oli jagada korteriomand selliselt, et selle asemele saaks luua uued korteriomandid, kuid nad vaidlesid selle üle, kas korteriomand tuleb jagada hageja või kostja taotletud viisil. Kolleegium selgitas, et erinevalt enne 1. veebruari 2023 kehtinud korteriomandi- ja korteriühituseadusest on sama seaduse uue redaktsiooni kohaselt vaja uue korteriomandi loomiseks kõigi korteriomanike kokkulepet. Seetõttu asus kolleegium seisukohale, et kohus saab eriomandite ulatuse muutmise ja uue korteriomandi loomiseks vajalike tahteavalduste andmise avaldust menetleda üksnes juhul, kui see on esitatud kõigi selle korterimaja korteriomanike vastu, kes ei ole korteriomaniiku soovitud kokkuleppe sõlmimisega nõus. Selleks peab teiselt korteriomaniikult tahteavalduste</p>

		andmist taotlev korteriomanik tõendama, et kõik ülejäänud korteriomanikud, kelle vastu ei ole nõuet esitatud, on kokkuleppe sõlmimisega nõus.
		Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit .
29.11.2023	2-22-15688/6	<p>Reaalservituudi lõppemise tingimused</p> <p>Riigikohtu tsiviilkolleegium pidas lahendis 2-22-15688/6 lubatavaks piiratud asjaõiguste (konkreetses asjas reaalservituudi) seadmist kas tingimuslikuna või tähtpäeva määrares. Äramuutev tingimus, mille saabumise korral piiratud asjaõigus lõpeb, puudutab asjaomase asjaõiguse kestvust (olemasolu), ja tuleb seetõttu kanda kinnistusraamatusse (AÕS § 64¹). Kuna tingimus, mille saabumisega kaasneb piiratud asjaõiguse lõppemine, kuulub õiguse põhisisu hulka, peab see nähtuma kandest enesest. Piisav ei ole üksnes kinnistusraamatu kande aluseks olevatele dokumentidele viitamine AÕS § 57¹ järgi. Siiski võib kõne alla tulla viitamine asjaomase võlaõigusliku lepingu (kausaalsuhte) punktidele, milles täpsustatakse tähtaja arvestamise aluseid, meetodikat vm tingimuse saabumise kindlakstegemise võlaõiguslikult kokkulepitud eeldusi. Reaalservituudi seadmise aluseks olnud võlaõigusliku lepingu ülesütlemist saab pidada objektiivselt ja selgelt määratletavaks tingimuseks ning seda on võimalik mh reaalservituudi lõppemise äramuutva tingimusena kanda kinnistusraamatusse. Kolleegium leidis ka seda, et AÕS § 172 lg 1 järgi saavad reaalservituudist tulenevad õigused kuuluda kinnisasja igakordsele omanikule, mitte aga nt teeniva kinnisasja nimeliselt kindlaksmääratud isikule.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

HALDUSKOLLEEGIUMI LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
10.11.2023	3-22-109/33	<p>Politseiametniku õigus väljateenitud aastate pensionile</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses nr 3-22-109/33 põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsuse nr 5-23-25/15 seisukohtadele tuginedes veel kord, et selleks, et isikul tekiks PPVS § 114 lg 3 alusel õigus väljateenitud aastate pensionile 50-aastaselt, pidi ta olema enne 1. juulit 2007 piirivalveteenistuses. Kaebaja seda ei olnud, mistõttu ei ole täidetud ka PVTs § 114 lg 3 p-s 3 sätestatud piirivalveteenistuse staaži nõue. Kaebajal oli 2007. aastaks välja teeninud enam kui 20-aastase politseiteenistuse staaži, kuid lahkus seejärel ise politseiteenistusest ja asus piirivalveteenistusse alles pärast 1. juuli 2007, mil piirivalveteenistuses oli kehtestatud üldine väljateenitud aastate pensioni vanus 55 aastat. Kolleegium rõhutas, et kaebaja ei saanud eeldada, et Piirivalveameti väidetavalt antud selgitused või kinnitused tagavad talle igal juhul ja tegelikku õiguslikku olukorda arvestamata õiguse minna 50-aastaselt väljateenitud aastate pensionile. Kuna õiguslik olukord polnud ülemäära keeruline, pidi kaebaja teenistuskoha vahetamisel aru saama, milline on selle tähendus tema pensioniõiguse seisukohast.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
20.11.2023	3-12-201/117	<p>Menetluskulude nimekirja esitamine igas kohtuastmes</p> <p>Riigikohtu halduskolleegium selgitas otsuses nr 3-12-201/117, et olukorras, kus asi on saadetud madalama astme kohtule uueks läbivaatamiseks, ei nõua HKMS § 109 lg 1 asja eelmisel läbivaatamisel kantud menetluskulude nimekirja ja kuludokumentide uuesti esitamist. See koormaks asjatult toimikut korduvate dokumentidega. Sarnaselt on TsMS § 176 lg-s 4 sätestatud, et menetluskulude nimekirja esitatakse igas kohtuastmes, kus asja menetletakse, selle kohtuastme menetlusega seonduvate kulude kohta. Kuigi see säte ei</p>

		<p>kohaldu halduskohtumenetluses, ei õigusta erinevat lähenemist selles küsimuses ükski halduskohtumenetluse eripära.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
30.11.2023	3-22-1679/23	<p>Ebapiisavate juriidiliste teadmiste ja kogemustega menetlusosalise õiguste kaitseks on halduskohtumenetluses sätestatud kohtu uurimis- ning selgitamiskohustus</p> <p>Määruses nr 3-22-1679/23 selgitas Riigikohtu halduskolleegium halduskohtu rolli selgitamis- ja uurimiskohustuse rakendamisel. Kolleegium märkis, et kohustusliku kohtueelse menetluse korral peab kohus võrdlema kohtueelses menetluses esitatud taotluse ning kaebuse nõude ja aluse vastavust, kuid kohus pole seotud isiku õiguslike väidetege. Kohustusliku kohtueelse menetluse läbimise nõuet sätestavaid norme kolleegium aga põhiseadusega vastuolus olevaks ei pidanud. Samuti meenutas kolleegium enda varasemat praktikat vabaduse võtmisega tekitatud mittevarelise kahju hüvitamise nõude osas.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>

PÕHISEADUSLIKKUSE JÄRELEVALVE KOLLEGIUMI JA ÜLDKOGU LAHENDID

Lahendi kuupäev	Kohtuasja number	KOKKUVÕTE
02.11.2023	5-23-37/6	<p>Arupärimistele vastamise ja seaduseelnõu lugemise edasilükkamine oli põhiseaduspärane</p> <p>Riigikogu liikmed pöördusid Riigikohtusse kaebusega, kuna nende esitatud arupärimistele ei vastatud põhiseaduses nimetatud tähtaja jooksul, samuti ei toimunud nende fraktsiooni algatatud seaduseelnõu esimene lugemine seaduses sätestatud tähtaja jooksul.</p> <p>Kolleegium leidis, et Riigikogu liikmetel oli õigus esitada kaebus Riigikogu täiskogu päevakorra kinnitamise otsuste peale, millega arupärimistele vastamist ja seaduseelnõu esimest lugemist ei võetud päevakorda. Arupärimiste esitamine ja neile vastamine, samuti seaduseelnõude algatamine ja menetlemine kuulub Riigikogu liikme mandaadi kesksete, põhiseadusega kaitstud osade hulka.</p> <p>Samas ei rikkunud arupärimistele vastamise ja seaduseelnõu lugemise edasilükkamine Riigikogu liikmete põhiseaduslike õigusi, kuivõrd selleks oli olemas kaalukas põhjus. Kevadisel istungjärgul oli esitatud sedavõrd suur arva arupärimisi, et nendele tähtaja jooksul vastamine oleks võinud kahjustada Riigikogu või teiste põhiseaduslike institutsioonide töövõimet või teiste Riigikogu liikmete õigusi.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
02.11.2023	5-23-34/9	<p>Äriühingule menetlusabi andmise piirangud tsiviilkohtumenetluses</p> <p>Osaühingust kostja taotles tsiviilkohtumenetluses menetlusabi, et tasuda riigilõiv vastuhagi esitamiseks.</p> <p>Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium leidis, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 183 lõikest 1 tulenev kostjale kui eraõiguslikule juriidilisele isikule menetlusabi andmise piirang ei olnud tsiviilasja asjaoludel põhiseadusega vastuolus.</p> <p>Riigikohtu pikaajalisest praktikast tulenevalt on tsiviilkohtumenetluses menetlusabi andmise piiramise eesmärgiks esmajoones tagada menetlusosalise osavõtt</p>

		<p>kohtumenetluse kulude katmisest. Seejuures ei hõlma äriühingust menetlusosalise osavõtt kohtumenetluse kulude katmisest üksnes tema vahetat valalist vastutust, vaid ka seda, et tema maksejõuetuse korral kataks need kulud tema eest majanduslikku huvi omavad isikud, nt äriühingu osanikud või aktsionärid. Käesolevas asja ei olnud põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse algatanud kohus välja selgitanud, kas osaühingu eest oleks menetluskulusid saanud kanda juriidilise isikuga seotud isikud. Samuti ei olnud tasumisele kuuluv riigilõivu summa ebaoproportsionaalselt suur ning vastuhagi esitamiseks polnud võimalik näha kostja erahuvi kõrval avalikku huvi, mis kaalunuks menetlusabi andmise piiramise legitiimsed eesmärgid üles.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
06.11.2023	5-23-35/15	<p>Välismaalasest kinnipeetava avavanglasse paigutamine ei eelda elamisloa olemasolu</p> <p>Välismaalasest kinnipeetav soovis ümberpaigutamist avavanglasse, kuid vangla keeldus, sest kinnipeetaval ei olnud elamisluba. Justiitsministri määruse kohaselt peab kinnipeetaval avavanglasse paigutamiseks olema elamisluba. Elamisluba kinnipeetavast välismaalasele aga reeglina ei anta, kuna kinnipidamisasutuses viibides on isikul olemas seadusest tulenev õigus ja kohustus Eestis viibida. Kinnipeetava kaebust lahendanud halduskohus algatas konkreetse normikontrolli, jättes justiitsministri määruse normi, mis elamisloa nõude kehtestas, kohaldamata. Riigikohus tunnistas justiitsministri määruse normi põhiseadusvastaseks ja kehtetuks, kuna vangistusseadus ei andnud ministrile volitust elamisloa nõude kehtestamiseks.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
10.11.2023	5-23-29/15	<p>Konkreetse normikontrolli algatamiseks tuleb õigusküsimus lõplikult lahendada</p> <p>Riigikohus jättis läbi vaatamata halduskohtu taotluse elektrituruseaduse sätte põhiseaduspärasuse kontrollimiseks, kuna halduskohus oli algatanud konkreetse normikontrolli esialgse õiguskaitse kohaldamise määrusega, lahendamata vaidlusalust õigusküsimust lõplikult. Esialgse õiguskaitse kohaldamisel ei kuulunud elektrituruseaduse sätte kohaldamisele, mistõttu ei saanud seda põhiseadusvastasuse tõttu ka kohaldamata jätta.</p> <p>Määruse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
21.11.2023	5-23-1/19	<p>Õiguspärase ootusega arvestamine politseiametniku väljateenitud aastate pensioni arvutamise korra muutmisel</p> <p>Riigikohtu üldkogu tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks politsei ja piirivalve seaduse (PPVS) § 111² lõike 2 kuni 30. juunini 2022 kehtinud redaktsiooni osas, milles see ei võimaldanud võtta politseiametniku väljateenitud aastate pensioni (eripensioni) arvutamisel aluseks tema teenistuse viie viimase aasta hulgast valitud soodsaimat palgamäära suuruses, mis kehtis päeval, millest alates see pension määrati.</p> <p>Põhiseaduslikkuse järelevalve asi võrsus haldusastast, milles kaebajaks oli kauaaegne politseiametnik. Suure osa tema teenistuse ajast oli PPVS-i kohaselt kehtinud kord, mille järgi oli tal võimalik valida eripensioni arvutamise aluseks teenistuse viie viimase aasta palgamäärade hulgast soodsaim määr suuruses, mis kehtis <i>päeval, millest alates pension määratakse</i>. Kaebaja oli selle korra kehtimise ajal täitnud muud seadusest tulenevad eripensioni saamise tingimused, kuid polnud veel jõudnud eripensioniiikka.</p> <p>2018. a vastu võetud ja 1. jaanuaril 2020. a jõustunud seadusemuudatusega nähti ette, et kui eripensioni arvutamise aluseks on teenistuse viie viimase aasta hulgast valitud soodsaim palgamäär, siis võetakse see arvesse suuruses, mis kehtis politseiametniku <i>töötamise ajal sellel ametikohal</i>.</p> <p>Kaebaja jõudis eripensioniiikka 2021. a, kuid seadusemuudatuse tõttu oli talle määratud pension varem kehtinud korra alusel arvutatust umbes 20% väiksem.</p>

	<p>Riigikohtu üldkogu hinnangul oli kaebajal tekkinud õiguspärane ootus, et tema pensioni arvutamisel võetakse aluseks sel ametikohal pensioni määramise ajal kehtiv palgamäär, mitte tema sel ametikohal töötamise ajal kehtinud palgamäär. Ühtlasi riivas muudatus kaebaja omandipõhiõigust ja kohtles kaebajat ebavõrdselt võrreldes nende isikutega, kelle pension arvutati varem kehtinud korra alusel. Vaidlusaluse muudatuse ainsa legitiimse eesmärgina nägi üldkogu riigi raha kokkuhoidu. Ent sääst oli eripensionide maksmise üldise kuluga võrreldes väike ja ei õigustanud kaebaja põhiõiguste intensiivset riivamist koostoimes õiguspärase ootuse riivamisega.</p> <p>Viis riigikohtunikku väljendas otsuse suhtes eriarvamust.</p> <p>Eriarvamused on kättesaadav siit ja siit.</p> <p>Otsuse annotatsioonid koos märksõnadega on leitavad siit.</p>
--	--